

Alte Drucke

**CONCIONES || IN EVANGELIA || ET EPISTOLAS, QVAE IN ||
PRAECIPVIS ET ALIIS TOTIVS || anni festis diebus populo
in Ecclesia proponi || solent, è ...**

Prielee, Gilles vanden

Parisiis, 1566

IN FERIIS S. LVCAE EVANGELISTAE, EPISTOLA.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-150282

1. Cor. 7. est res sublimis, quæ etiã apud veteres à priscis sanctisquæ rursus coli non potuit. Hæc tamen ut sublimis virtus non sufficiat, nisi adsit opus fidei & labor charitatis, quibus deo desponsamur virgines castæ.

2. Quisque pro se videat, ne erremus, Deus non irridetur. Nullus nos defendere poterit, si oleum non habuerimus in lampadibus. Hortamur cum Apost. 2. Corinth. 6. ne in vacuum gratiam dei recipiatis. At enim Isa. 49. Tempore accepto exaudi te, & in die salutis adiuui te, Ecce nunc tempus acceptabile, &c.

3. Crebrò repetit Christus, vigilate, quia nescitis diem neque horam, ostendens ignorantiam exitus ab hac vita vtilem esse. Igitur cum illo Paulino epologo libet receptui canere. Vigilate, sicut in fide, viriliter agite, estote fortes, omnia vobis cū charitate fiant. Hæc est vita Christiana. Et sic qui vixerint cū apparuerit Christus, habebunt fiduciam, nec pudebunt ab eo in aduentu eius, sed intrabunt cum sponso, scilicet, Christo ad nuptias.

Ignorantia
exitus ab
hac vita no-
bis utilis.

Finis Evangeliorum & Epistolarum de Sanctis.

Hæ sequentes Feriæ suo loco reponendæ, inter sermonem, nempe, de angelis, & festum Simonis & Iudæ, fol. 178.

IN FERIIS S. LVCAE EVANGELISTAE, EPISTOLA.

Mihi omnium sanctorum minimo data est gratia hæc, &c. Finis Epistolæ: per fidem eius.

Ephes. 3.
1. Cor. 15.

Postquam Apostolus ostendisset Ephesis gratiam cognitionis diuersorum ministeriorum esse sibi collatam, consequenter pergit declarare ipsorum mysteriorum executionem quoque ubi demandatam, quorum ipse factus erat minister secundum donum gratiæ Dei, Act. 9. 1. Corinth. 4. Et præsertim facit tria. Primò ostendit ministerij sui officium sibi commissum quale fuerit, cum dicit: *Mihi omnium sanctorum minimo, data est gratia hæc in gentibus euangelizare, &c.* Quibus verbis apertè declarat sibi Apostolicam legationem inter gentes commissam, eamque non vulgarem, sed summam arcanamque complectentem my-

1.

Pauline steria, de qua dicturus Paulina modestia excellentiam ostendit. Cum enim diuina gratia magnificentiam prædicaturus est, audi quid dicat: Mihi omnium sanctorum, vel ut alij volunt, hominum data est gratia hæc.

Animi quidem erat demissi, quod super prioribus peccatis, deletis etiam, lamentabatur, illorumque recordabatur, ac modestiam tenebat: ut quando seipsum blasphemum vocat, & persequutorem, & contumeliosum. Verum huic quod iam dicit, nihil poterit conferri. Primum enim, inquit, talis eram: Et abortiuum se etiam vocat, 1. Corint. 15. Quod vero post tantas virtutes, & in eo quod præfens erat, adeo modestus est, ut & omnium se minimum esse dicat, multæ & excellentis est modestiæ, & eo quoque excellentioris, quod non dicit: Mihi omnium Apostolorum, sed sanctorum minimo. nam alio loco dicit: non sum dignus, ut vocer Apostolus. Sûma, Quauis minimus nõ erat quoad potestatem sibi commissam, ex consideratione tamen status præteriti se minimum vocat. Ego sum minimus, inquit, Apostolorum, qui nõ sum dignus vocari Apostolus, quoniã persequutus sũ Ecclesiã Dei, &c.

1. Timo. 1.
Tit. 3.

Apostolus
minor tem-
pore non la-
bore.

Paulus ma-
gister et præ-
dicator gen-
tium.

Item quod hic se omnium aliorum minimum vocet, & alibi etiam dicat, se plus omnibus laborasse, vtrunque verum est: & vnum referendum est ad laborem, aliud ad tempus vocationis suæ. Plus enim omnibus Apostolis laborauit, quia cum cæteri in locis sibi distributis prædicarent, ille non solum Iudæis prædicauit, sed etiam omnibus gentibus, quibus constitutus est magister & prædicator. Minimo autem quod dicit, tale est, ac si diceret, nouissimo & ultimo. Nouissimus enim omnium Apostolorum ipse vocatus est ad gratiam Euangelij: quia illi ante passionem à domino, hic verò post eius ascensionem de cælo vocatus est, Act. 9.

Quenã aut sit hæc gratia sibi data, subdit, *Vi Euangelizæ*, inquit, *in gentibus imperuestigabiles diuitias Christi, &c.* Vnde & alio loco dixit: Qui operatus est Petro in Apostolatũ circumcissionis, operatus est & mihi inter gentes. Et cũ cognouissent gratiã dei quæ data est mihi inter gentes, &c. Gal. 2.

gratia Pau 2. Secũdò ponit commissæ gratiæ magnitudinẽ & excellentiã quæ fuit reuelare & manifestare secreta dei, quæ *lo commisse* magnitudo. sunt magna & occulta, cũ dicit. *Data est mihi gratia hæc*

in gentibus euangelizare inuestigabiles diuitias Christi, & illuminare omnes quæ sit dispensatio sacramenti absconditi, à seculo in Deo, qui omnia creauit. Euangelizare, est bona annuntiare, quia Euangelium est bonum nuntium. Euangelizat ergo, non solum qui Euangelium prædicat Christi ore prolatum, sed qui bona annuntiat, gratiæ Dei magnitudinem prædicat, & gaudia patriæ cælestis promittit, quæ in lege, & prophetis & Psalmis, necnon Euangelis, dictisque sanctorum patrum continentur. Quasi ergo dicat Apostolus: Hæc gratia data est mihi, vt annuntiem gentibus bonum. Non enim misit me Christus baptizare, sed euangelizare, 1. Corinth. 1. Et ibidem 9. Væ mihi, si non euangelizauero, hoc boni annuntiare præcipitur, *Inuestigabiles, nempe, diuitias Christi*, nimirum illas, de quibus idem Apostolus alibi dicit. Quæ oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ præparauit Deus diligentibus se, hoc est, gaudia patriæ cælestis, vita sine fine mansura. *Et illuminare omnes*, Non solum Iudæos, sed etiam Gentes. Nam omnes homines vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, 2. Timoth. 2. Ad hoc, vt intelligant, quæ sit dispensatio sacramenti, hoc est, quàm ingenti & admirabili dispensatione facta sit per Christum generis humani arcana redemptio. Quia ergo hoc quod priori loco dixit diuitias, in subsequentibus appellauit sacramentum, ideo per diuitias præsertim mysteria incarnationis, & passionis Christi intelligit Apostolus, necnon redemptionem generis humani, & fidem Gëtiũ, & quòd de cætero nulla distantia sit inter Iudæos & Gentes in gratia Dei, quæ omnia rectè sacramentum appellat, & diuitias imperuestigabiles, quia ante Christi aduentum occulta & secreta fuerunt: Quæ idem Apostolus vehementi stupore correptus admiratur, d. O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quàm incòprehensibilia sunt iudicia eius, &c. Sed illæ diuitiæ, quas nullus antea potuit ad liquidũ cognoscere eo q̃ inuestigabiles essent: domino veniente, vestigabiles & còprehensibiles factæ sunt. Et quæ in sua natura inuestigabiles sunt, per gratiam & reuelationẽ Spiritus sancti hominibus fide libus peruiæ & cognitæ factæ sunt. Sicut verbi gratia,

*Euangelis
bonum nũ-
tium.*

*Euangelis
redẽptionis
& salutis
etiam gen-
tibus annũ-
tium est.*

Rom. II.

Statua, quam non potuit intelligere Nabuchodonosor quidnam prefiguraret, per reuelationem sancti Spiritus Danieli vestigabilis & comprehensibilis facta fuit, vnde & eius mysterium ipsi regi interpretatus est, Dan. 2. Sic etiam Apostolo data est gratia illuminare per fidem omnes qui voluissent credere, nec solum illuminare, sed & euangelizare, quæ sit dispensatio, id est, distributio, vel ministratio sacramenti absconditi, in Deo, qui omnia creauit. Hoc ipsum hic appellat Apostolus sacramentum, quod superius vocarat diuitias, mysterium scilicet incarnationis filij Dei, fidem & salutem Gentium, & gaudia vitæ æternæ, quod à seculis, siue ab initio, absconditum fuit in Deo vero, id est, in sola noticia dei, qui creauit omnia. Nec dicit, deo fuit absconditum, sed in Deo, quousque ipse per semetipsum id manifestare dignatus est. Vnde appellatur sacramentum, quod est res secreta & occulta, antequam in publicum deducatur. Sacramentum hoc sapientibus & prudentibus, necnon huius seculi potentibus occultatum fuit, sed Apostolis apertum & reuelatum, Math. 11. & 1. Cor. 2.

3 Tertiò ostenditur ab Apostolo quis finis fuerit reuelati sacramenti, & deinde quis inde sit subsequutus fructus, cum subdit: *Vt innotescet principatibus & potestatibus in caelestibus, per Ecclesiam, multiformis sapientia Dei, secundum predestinationem seculorum, quam fecit in Christo Iesu domino nostro, in quo habemus fiduciam & accessum in confidentia per fidem eius.* Ac si dicat, In eum finem sacramentum salutis à seculis absconditum tandem reuelatum & denuntiatum est Gentibus, vt innotescat, hoc est, manifesta fiat, multiformis sapientia Dei principatibus & potestatibus in caelestibus. Sapientia dei vnica in essentia, multiformis in variis effectibus declarata est. Filius dei natus est de virgine citra virilis seminis commixtionem, vagiebat vt infans in presepio, sed ab angelis glorificabatur, vt deus in celo: ab Herode quærebatur ad necem, tanquam homo, sed à magis stella duce quærebatur & adorabatur vt Deus: mortuus est vt homo, surrexit per virtutem diuinam: postquam resurrexisset à mortuis, apparuit discipulis in habitu hominis, sed Spiritum sanctum dedit eis, vt Deus. Vt ergo ista multiplex sapientia Dei manifestaretur

*Diuitias
Christi, &
sacramenti
dispensatio-
nem, vocat
incarnatio-
nis mysteriū*

*Sapientiam
Dei in va-
riis effecti-
bus multi-
formis de-
monstrata
est.*

staretur principibus & potestatibus in caelestibus (quas B. Hieronymus angelicas virtutes vult intelligi in caelo residentes) filius Dei veniens in mundum, reuelavit eam Apostolis suis, & per Ecclesiam, hoc est in Ecclesia praedicantibus Apostolis, manifestavit angelicis virtutibus. Dicit namque B. Hieronymus, quod quaedam angelicarum dignitates erant, quae mysteria superius memorata ad purum non intellexerunt, donec completa est passio Christi, & Apostolis praedicantibus per omnes Gentes, coepissent sua praedicatione Gentes ad fidem attrahere. Vnde domino propria virtute ad caelos ascendente dixisse feruntur illud Isa. 63. *Quis est iste qui venit de Edom; hoc est, de cruento & sanguinolento mundo; &c.* Et illud Psalm. 23. *Quis est iste rex gloriae; &c.* Enimvero angelis & archangelis illud & solis constabat, quod Israel esset pars domini, populus eius, & allaturus esset dominus populo suo salutem, & eundem a pravis facinoribus exempturus. Quod autem Gentiles tantum essent honoris consecuturi, & ad hoc, ut iuxta thronum Dei collocarentur, latebat utique tam superiores quam inferiores illas potestates. Gregorius autem Nyssenus, ante incarnationem affirmat, simplicem quandam potestates caelestes habuisse Dei cognitionem, videlicet, quod sola voluntate cuncta crearet, & eidem licere omnia praevidere, moderarique vniuersa & sapienter curare omnia intelligebant. Incarnato autem Dei verbo, ex contrario contraria sunt effecta. Nam per mortem vita successit, per infirmitatem potentia, per ignominiam gloria, per viliora denique sunt consequuta, quae Deum decerent. Sic igitur nunc multiformis cognita caelestibus Dei est sapientia atque potentia, quae ubi nobis innotuere, potestates illae per nos perfecta Ecclesia, quantis esset dignata bonis, ad certiores sunt diuinæ sapientiae cognitionem deductae, idque secundum praefinitionem vel praedestinationem siue praedestinationem saeculorum, quam praefinitionem fecit siue implevit in Christo Iesu, id est, per Christum Iesum. Sicut ergo deus Pater praedestinavit ante omnia saecula, sic complevit & manifestavit multiformem sapientiam suam per Christum.

*Vocatio gentium latuit
angelos & archangelos.*

IN FERIIS

Fides fiduciam adiecit & confidentiam.

In quo habemus fiduciam & accessum in confidentia per fiduciam. Quod autem per Christum effecta sint omnia, pater, inquit, ex eo, quia ille sit qui nos ad patrem deduxit: Verumtamen nequaquam sumus captiuorum more, nec vt fontes & noxij ad patrem deducti: sed fiduciam habemus, non simplicem quandam, sed vt confidere plurimum possimus & audere. Verum vnde huiusmodi nobis bona proueniunt? Per fidem inquit: hæc namque prauis deletis facinoribus, fiduciam nobis adiecit & confidentiam. Summa, Duplicem ostendit fructum nobis à Christo prouenisse, spem scilicet perueniendi ad cælum & æternam hæreditatem, 2. Corinth. 3. & obtinendi facultatem, Rom. 5. Per quem accessum habemus per fidem in gratia ista in qua stamus, & gloriamur in spe gloriæ filiorum Dei. Hinc admonet Hebr. 4. Ad eam ergo cum fiducia ad thronum gratiæ eius, vt misericordiam consequamur, & gratiam inueniamus in auxilio opportuno.

EPILOGVS.

I Paulus gratia Dei Gentibus destinatus Apostolus, vt sacramentum sibi apertum & concredidit, multis temporibus filius hominum absconditum, reuelaret, Gentes esse scilicet coheredes & concorporales, & participes promissionis Iudaicæ in Christo Iesu per Euangelium, Rom. 15.

2. Predicationis Apostolicæ precipuus hic scopus fuit, Gentibus denuntiare parietem illam inimicitiarum, qui hæcenus Iudeos à Gentibus segregauerat per Christi sanguinem demolitum esse, omniumque electorum, siue è Iudeis, siue è Gentibus fore vnam Ecclesiam. Hinc Christus dicitur lapis angularis, Matth. 21. propterea quod duos in se populos tanquam parietes complectitur. Hinc & Paulus Ephes. 2. Ipse, inquit, est pax vestra qui fecit vtraque vnum. Et post pauca dicit Gentibus conuersis, Iam non estis hospites & aduene, sed ciues sanctorum & domestici Dei, superedificati super fundamentum Apostolorum, ipso summo angulari lapide Christo Iesu, hoc sic futurum precinuit Zacha. cap. 6. Ipse, inquit, edificabit templum domino, & consilium pacis erit inter duos illos, puta Iudeos & gentes.

3 Fides omnium donorum & meritum donum, sine qua nemo placebit Deo. Hinc credere oportet accedentem ad Deum quia est, & inquirentium se remunerator sit, Heb. 11.

Praefens lectio ab Ecclesia recitatur in honorem S. Lucae, B. Pauli discipuli & itineris socij, eo quòd & ipsi data sit gratia nò solum euangelizandi, sed etià Euāgelium scribendi. Scripsit autem Euangelium sicut audiverat non solum à Paulo qui cum domino in carne nò fuerat, sed et à cæteris Apostolis, ut Lucas ipse in principio sui voluminis declarat. De hoc etiam Paulus: Misimus, inquit, cum illo farrem, cuius laus est in Euangelio, 2. Cor. 8. Item 2. Timoth. 4. Lucas, ait, est mecum solus. Et Colloss. 4. Salutat vos Lucas medicus charissimus. Acta vero Apostolorum sicut viderat, composuit.

IN IISDEM FERIIS

EVANGELIUM.

Post hæc autem designavit dominus & alios septuaginta duos, &c. Finis Euangelij: dignus est enim operarius mercede sua.

Luce 10.
Matth. 9;
& 10.

Quod ad ministrandum Rempublicam assumuntur, his in primis necessarium est ut sciant cur ad id assumantur, & quid ad eorum munus requiratur: alioqui nec bonum promovere, nec pericula Reipublice præcauere poterūt, & sibi et aliis perniciem adferunt. Vnde verè dictū est, Ecclesi. 10. Væ terræ cuius rex puer est. Quantò igitur pericula animarum præponderant periculis corporum, tantò magis necessarium est Ecclesiastico pastori ut sciat ea que officij sui sunt. Ob eam causam Christus emissurus 72. discipulos, prius eorum officium ipsis depingit, neque id solum, sed & præcipit ut certi sint hæc Dei esse voluntatem & præceptū, ut officio suo inuigilent, nimirum pœnas daturi, si quid negligant eorum. Hinc est quòd Apostolos legimus tam diligenter officio suo functos. Sic Petrus, Act. 6. Non est, inquit, æquū nos relinquere verbum Dei, & ministrare mensis. Sic Paulus 1. Corinth. 9. Væ mihi si non euangelizauero: necessitas enim mihi incumbit: sequitur ibidem, Ob id cum liber essem omnium me seruum feci. Itē Act. 20. Certus sum quòd me vincula & carceres Ierosolymis manent, sed

*Pastori
Ecclesiastico
eo necessarium
est ut sciat
que officij
sui sunt.*

*Apostoli
diligenter of-
ficio suo sunt
eti sunt.*

nihil horum vereor, dummodo consumem cursum ministerij mei. Hinc ibidem his quos præsbyteros constituerat, dixit: Attendite vobis & vniuerso gregi, &c. Hinc est quod Ieremias 1. cap. dixit. a. a. a. Domine, ecce nescio loqui. Et ob eandem causam Ionas cap. 1. Fugit à facie Dei. Sic Exod. 4. Moyses diu reluctatus est, donec dominus quasi iratus cogeret ipsum subire munus illud, educendum scilicet populum. Hinc idem dicebat: Quare imposuisti mihi hoc onus? &c. Quod si quidam ex nostris attenderent, non tanto strepitu ad quælibet officia sese ingererent.

Verbi Dei Hæc dum Christus curat, potissimum sex facit. Primò
mysteria nō designat & emittit præter Apostolos etiam alios disci-
licet cunctis pulos 72. Nam sicut summum in Ecclesia est verbum
tractare nisi Dei, quo nihil in terris habemus diuinius, ita non cui-
diuini à uis licet tractare hæc mysteria, nisi diuinis planè & à
Deo doctis Deo doctis ac missis. Vnde hic notandum, quod qua-
et missa. tuor genera discipulorum in scriptura leguntur: Pri-
Discipulorū mum eorum, qui à Deo non ab homine neque per ho-
quatuor ge- minem eliguntur, quales fuerunt Prophetæ & Aposto-
nera. li, & hi 72. discipuli: sicut & Paulus hoc ipsum de se præ-
dicat, Galat. 1. Secundum genus eorum, qui à Deo qui-
dem vocantur, sed per hominem statuuntur, quales fue-
runt ij de quibus dicitur Numeri 11. Cōgrega mihi 70.
viros, &c. Itē ij quos Apostoli ordinauerunt, quales fue-
runt Titus & Timotheus. Huc quoque pertinet ij qui nūc
quoque per Episcopos vel communitatem eliguntur.
Tertium genus eorum, qui ab homine non à Deo vo-
cantur, quales sunt ij, qui hominum fauore in sacerdo-
tium vel prælaturam subrogantur: huc pertinent ij, qui
vel muneribus, nummis, vel alijs, eliguntur animos de-
mulcent, sicque eliguntur. Talis fuisse legitur Alcimus,
1. Machab. 7. miserrimi utique huiusmodi homines, qui
quod onus est, maximum, scilicet curam multarum ani-
marum, honorem æstimant, qui aliorum curam ambiūt,
cū quisquam vix pro seipso orationem reddere satis
possit. Hinc Paulus Act. 20. valde exaggerat hunc sta-
tum. Et Moyses, Num. 11. Cur afflixisti seruum tuum, ut
poneres hoc onus super me? &c. At nostri ambitiosi
interim securè & otiosi viuunt, nullam curam habentes

Homines
miserrimi
aliorum cu-
ram ambiē-
tes.

pro ouibus. Quartum genus discipulorum est eorum, qui nec à Deo nec ab hominibus vocantur, sed seipsos ingerunt, de quibus dominus Iere. 32. dicit, ipsi currebāt, & ego nō mittebā eos, &c. Et Paulus. 2. Cor. 11. Operarii iniqui, inquit, transfigurant se Apostolos lucis, &c.

Sed de primo genere hic agitur, qui à Deo, non ab homine missi sunt, cum Lucas dicit: *Designauit dominus & alios septuaginta duos.* Sicut Apostoli representarunt Episcopos: sic 72. discipuli secundi ordinis præsbyteros representarunt. Secundi ergo ordinis septuaginta duo designantur, qui totidem linguarum gentibus Euangelium prædicarent, quemadmodum prius duodecim Apostoli ad conuertendas duodecim tribus Israël vocati erant. Vnde & prohibiti erant ne in vias gentium irent, &c. Matth. 10. Ita, inquam, & ij propter exterarum gentes destinantur imbuendas, in septuaginta duas linguas diuisas. Designauit igitur hos dominus Iesus, id est, signanter elegit, & quos ab æterno prædestinauit ad hoc opus, temporaliter ad hoc instituit & ordinauit. Fœlices certè ij qui à domine destinantur. Non enim possunt non esse animo sincero.

Et misit illos binos. Sicut misit eum Pater, sic misit eos, Iohan. 20. Misit eum Pater ad debellandum diabolum, destruendam mortem, peccatum, iram Dei, ad conferendam vitam, remissionem, &c. Hæc autem omnia parata sunt per mortem Christi, nondum tamen distributa erant. Ideo nunc eos mittit vt ea per verbum suum distribuunt, & quidem tanto affectu, quanto ipse ea perfecit, *Binos misit*, vt vnus charitatis spiritum habeant. Ad idem facit illud quod ante passionem orans dixit, Iohā. 17. Volo vt vnum sint sicut & nos, hoc est, vnus voluntatis ac mentis, vt sint vnum corpus, ita vt quilibet sibi collata dona aliis communicet, quemadmodum membra in corpore & tanto affectu, quanto tu me misisti, & obediui. Simul mittit, eadē præcipit vt doceant, vno ore annuntiandum esse Euangelium, alioqui nullum fructū, sed sectas, dissensiones, contentiones & inuidiā parit: id quod declarat dies hæc, quia nō idipsum dicant omnes, 1. Cor. 1. Ob id igitur discipulos binos misit & binos, nimirū admonens vt fraternæ charitatis memores essent,

Ec. iij

*Apostoli
Episcopos
representāt,
& hi disci-
puli reliquos
secundi ordi-
nis præsbi-
teros & sa-
cerdotes.*

*Binos cur
miserit di-
scipulos Christi.*

citra quam nullus est Euangelij fructus. Quanquam & ob id quoque binos emisit vt sufficerent labori, & ed alacriores essent. Deinde vt se mutuò consolarentur in persecutionibus, irrisiōibus, tribulationibus, &c. Ecclesi. 4. Melius enim est duos esse simul, quàm vnum, Item Proverb. 18. Frater qui adiuuatur à fratre, tanquam ciuitas firma.

Misit illos ante faciem suam in omnem ciuitatem & locum quo ipse erat venturus. Ne aduentus eius lateret, mittit illos ante faciem suam. Voluit enim omnibus notus esse,

Notus omnibus esse voluit, qui venit saluandis omnibus

qui venit saluandis omnibus. Idè inquam, mittit illos, vt sicut præcursor Iohannes præbat parare vias eius, ad dandam scientiam salutis plebi eius in remissionem peccatorum eorum: necnon redderet domino plebem perfectam, conuerteretque corda patrum in filios, & incredulos ad prudentiam iustorum: sic & illi corda hominum pararent ad suscipiendum Christum.

Prædicatio. ne verbi domino corda preparatur

Per prædicationem enim verbi Dei Domino corda hominum preparantur. Grego. Prædicatio præuenit, & sic ad habitaculum mentis dominus venit. Ad seruantem eius sermonem venit, & mansionem facit, Iohann. 14.

2.

Missionis & designationis causa.

Secundò dicebat illis causam & rationem potissimam, quare & illos designaret ad hoc opus: *Messu quidem multa: operari autem pauci.* Matthæus 9. cap. sic ait, Et circumibat Iesus omnes ciuitates & castella docens in synagogis eorum & prædicans Euangelium regni, & curans omnem languorem & omnem infirmitatem. Nam sequebatur eum turba multa, quia videbant signa quæ faciebat super iis qui infirmabantur, Iohann. 6. Hinc omnis turba quærebat eum tangere, quia virtus de illo exibat, & sanabat omnes, Luc. 6. Videns autem turbas, misertus est eis, quia erant vexati, & iacentes sicut oves non habentes pastorem, Matth. 9. Tunc dicit discipulis s. *Messu quidem multa*, q. d. Sufficeret quidem mea prædicatio in Iudæa, sed habeo & aliam messem inter Gentes, aliàsque oves quæ non sunt ex hoc ouili, Iohann. 10. ad quas ego non visibiliter venturus sum: ad illas igitur adducendas, necessaria est non solum Apostolorum, sed & aliorum discipulorum mis-

ho, &c. Attendenda penitus est hæc similitudo vel me-
 taphora messis. Messem enim dicimus cum fruges ter-
 ræ iam ad maturitatem prouectæ, desecantur, & in hor-
 reo recunduntur, pro futuro cibo. Iuxta hoc duplicem
 in scriptura habemus messem. Altera de qua Christus
 Matth. 13. loquitur, cum dicit: Sinite utraque crescere
 ad messem, &c. Et hæc messis Christo exponente con-
 summatio est seculi. Verum de hac nihil hic ad propo-
 situm. Altera de qua Iohann. 4. dicit: Videte regiones,
 quam albæ sint ad messem, & hæc nunc est, nihilque al-
 iud est quam prædicatio Euangelij, qua homines a ter-
 ra retrahuntur ad aream Ecclesiæ, ut ibidem expurgati,
 tandem transeant ad æternam gloriam. Huius messis sa-
 ta spiritualia & spica intellectuales, sunt qui propheta-
 rum voce culti, ad fidem Christi perueniunt. Quæ seges
 albescit, cum iam maturus, hoc est, promptus animus
 est ad suscipiendam fidem & Christi religionem. Sicut
 enim fruges frustra & sine fructu ante maturitatem de-
 secantur, sic ut Euangelium fructuose prædicetur, neces-
 se est ut seminatio præcesserit, scilicet prædicatio legis:
 quæ mortificat, terret, &c. Deinde necessarium est, quod
 maturæ sint fruges, hoc est, salutem sitiant: & tunc est
 tempus metædi. At sicut in messe, nedum grana ipsa, sed
 & paleæ, & stramina in horreum inuehuntur, ubi post-
 modum per triturationem & cribrationem ab inuicem
 separantur, imò semper plus palearum & straminū inue-
 hitur, quam tritici, adeo ut ipsum criticum præ paleis vi-
 deri nequeat. Sic in Ecclesia verbum Dei omnibus sine
 discretionem personarum prædicatur, omnes introducun-
 tur ad domum conuiuij & boni & mali. Discernuntur bonos &
 autem per triturationem, id est, tentationem, & cribra-
 tionem, id est, hæresum permixtionem, hic soli electi
 persistunt, quorum paucissimi sunt. Semper enim maior
 pars paleæ sunt, hoc est, plures sunt semper, qui verbo
 Dei abutuntur, vel infructuose audiunt, adeo ut inter
 ipsos pii vix conspiciantur. Verè igitur dictum est, mul-
 ti sunt vocati, pauci electi, Matth. 20.

Operarij pauci. Ex prædicta similitudine messis colligim⁹
 operarios dici prædicatores. Nec dicit: Pauci sūt doctores,
 prædicatores prædicatores, sacerdotes, sed pauci operarij. Nō enī op-
 erarij sunt.

E c iiii

*Metapho-
ra.*

*Messe quid
vocalimus.*

*Messis du-
plex ex scri-
ptura.*

*Messis sata
& spica qui*

*Ecclesia om-
nes admittit
& malos.*

*Plus palea-
rum habet
Ecclesia quā
tritici.*

*Operarij
Operarij
operarios dici
prædicatores
prædicatores
sunt.*

*Operarij
omnes non
sunt, qui præ-
dicatores &
sacerdotes.*

*Requisita
ad bonum
operarium
Operarius
artē operandī
scire debet.*

*Operarius
fidelis sit.*

*Exemplum
fidelis opera-
rij Paulus.*

rarij omnes sunt qui sacerdotes aut prædicatores. Sunt quidā qui officia ambiunt, nō vt operentur, sed vt otientur: quos Zacharias cap. 11. idola vocat. Sūt alij qui operantur quidem, sed mercenarij sunt: sua enim quarunt. Sunt alij qui operantur quidē, sed infideliter. Multa ergo requirūt ad operarium, Primō vt sciat operari. Nemo enim tam stultus, qui ad metendū cōducatur eum, qui metere nesciat. is enim plus dāni quā vtilitatis adferret. Sic aliud est verbum Dei prædicare, aliud prædicare illud, quomodo oportet. Et quidē primū plurimi sciunt, non autem secundū. Plerumque enim sit vt publicis cōcionibus homines magis offendantur, quā ædificentur: nec mirū, cum nihil nisi conuitia, blasphemias & scōmata in vtrāque dignitatē, & maximē in sacramēta, audiāt: fieri quidē non potest, quin verbū dei aliquos offendant, nēpe Phariseos, sicut & Christo contigit: sed propter eos non intermittendū verbū Dei. Id autē curādum, ne nos aliquid cōmittamus, quo verbū Dei in contēptū veniat, Potestatem enim accepimus non in destructionē, sed in ædificationem, 2. Corinth. 13. Sic idem Paulus docet, 2. Cor. 6. Nemini dantes offensionē vllam, vt non vituperetur ministeriū nostrū. Deinde ad operariū requiritur quōd fidelis sit. Hoc nūc queritur inter dispensatores, &c. 2. Corin. 4. Fidelis autem dicitur, si & fideliter labore, & fideliter prouideat, ne labor suus inutilis reddatur domino suo. Sic prædicatoris est, fideliter laborare, & præcauere omnia, per quæ prædicatio impeditur. Huius figurā habes Nehem. 4. cū filij Israël reuersi ē babylone reedificarent ciuitatē, de ipsis scribitur: vna manu faciebāt opus, altera tenebant gladiū, nimirū propter aduersarios, Sic Paulus docet Titū cap. 1. vt amplectatur sanā doctrinam, quōd possit exhortari, & etiā aduersarios reuincere, &c. Exemplū autē fidelis operarij in Paulo quoq; habes. Sic enim de seipso dicit, Act. 20. Vos scitis q̄ nihil omiserim, quo minus anūntiarem omne consiliū Dei vobis. Idem 1. Corinth. 9. Cū essem liber omnium me seruū feci. Et Gal. 4. Filioli quos iterum parturio, &c. De eodē legis quomodo aduersarios deuicerit, præsertim in epistola ad Galatas. En hi sūt operarij veri, quorū heu pauci sunt, qui nihil nisi Christum quærant: de quibus

idem Paulus. 1. Corinth. 4. Et si decem millia pædagogorum habetis, sed non multos patres.

3 Tertiò monet Christus quid in hac penuria nobis agendum sit, *Rogate*, inquit, *dominum in se*, ut mittat operarios in messum suam. Ex quibus verbis innuitur quàm defendum sit verbo Dei priuari. Nisi enim magnum aliquod damnum inde sequeretur, non diceret Christus: *Rogate*, *Rogat*, ut rogetur. Cum igitur Christus hic sic ingemuerit, & populo compassus sit, eo quod non haberent operarios, denique & orare præceperit, ut Deus mittat operarios: sequitur quòd magnum est periculũ ubi verbum Dei subtrahitur, e contra magnum donum cum Deus verbum suum mittit. Quanta autem utilitas consequatur prædicationem verbi Dei, ostendit Iohannes Apoc. 14. cum ait: Vidi angelum qui habebat Euangelium æternum, &c. sequitur: Et audiui alium dicentem: Cecidit Babylon illa magna, &c. Viden quòd per verbum Dei regnum diaboli cadit, quod alioqui inexpugnabile est: Ad idem facit illud Ieremiæ 3. dabo vobis pastores, &c. sequitur: Et tũc dices: Pater meus es tu. Ecce fructus, nec mirum. verbum enim Dei ignis consumens est, id est, accendens corda frigida, & malleus conterens petras, corda, scilicet, dura. E contra nihil magis deflendum, quàm destitui verbo Dei. Id autem fit tripliciter, Primò cum omnino destituimur verbo Dei: quod q̃ sit miserũ, patet ex hoc, quòd Deus comminatur Amos 8. d. Mittam in vos famem verbi Dei, &c. sequitur: Tunc occidet vobis sol in meridiem. Et commovebuntur & deficient virgines. Imò iuxta alium Prophetam, ubi non relinquit semen verbi Dei, quasi Sodoma & Gomorra similes erunt. Secundò cum paleæ pro vero tritico proponuntur, & ideo periculosius est & perniciosius, quod sub titulo verbi Dei simplices decipit. Cum enim eo titulo proponitur quasi esset verbum Dei, tãto avidius assumitur, & minime cauetur. Idem fit de libris qui titulũ verbi Dei præ se ferunt, intus tamẽ nihil nisi humana figmenta, deceptiones, & blasphemias continent. Quem autem non deciperent huiusmodi pomposi tituli? Magis igitur offciunt huiusmodi libri, quàm paganorum libri, qui nullum titulũ verbi Dei præ se ferunt. Tertiò pro-

*Verbo Dei
carere ma-
gnum ma-
lum, & dā-
num.*

*Utilitas ver-
bi Dei, &
virtus.*

*Verbo Dei
possunt ho-
mines desti-
tui triplici-
ter.*

*Libri falsi
titulũ verbi
Dei præ se*

*ferentes, magis efficiunt quam Pa-
ganorū libri*

Litera scriptura ore prolata non saluat, sed verbum Dei ore conseruatum.

Quid agendum sit cum pastoribus destituimur.

Spiritualia omnium maxime petenda

Discipuli quales se erga peccatores gerere debeant, & quibus armis muniti debeant.

ponuntur etiam verba scripturæ, sed non debito modo. Huius figurā habes 1. Reg. 4. cū filij Israël aliquoties infelicitate pugnaissent contra Philistæos, tandem adduxerunt arcam, sed quia in arca tantum confidebant, sed sine fide, ideo & victoriam & arcam perdidērūt. Sic verē cum magno spiritu iactamus nos de scientia scripturarum, quia tamen in ore tantum scripturas gestamus, non in corde, facillē cadimus. Non enim litera scripturæ in ore prolata saluat, sed verbum Dei corde conseruatū. Contra huiusmodi igitur pericula Christus remedium adhibet, d. *Rogate dominum mesu, &c.* q. d. Potens est Deus omnia prestare si petieritis. Rogate vt mittat operarios, non otiosos, qui adificationem, non destructionem: animarum salutem, non proprium commodum quarant. Rogate vt mittat, ne à seipsis veniant, vt vera doceant, ne per spiritum malum decipiantur. Ad hoc enim conatur diabolus, vt sit spiritus mendax in ore Prophetarum ad decipiendos homines, 3. Reg. 22.

Ex his verbis colligere possumus, quid agendum sit, cū destituimur pastorib⁹, aut cū pastores sibi viuūt, non gladio illud vindicandum, sed precibus. Propter peccata siquidem nostra, Deus regnare facit hypocritam, Iob. 34. Sic ad Ezechielem dicitur, Linguam tuam adherere faciam palato tuo, & eris mutus, nec quasi vir obiurgans, quia domus exasperans est: deinde quod omnium maxime ea petere debemus quæ spiritualia sunt. Sic & Matth. 6. dicit: Primū quærite regnum Dei. Item Luc. 11. Matth. 6. Sic orabit: Panem nostrum supersubstantialem da nobis, id est, panem viuum. Quod si talem panem à patre petierimus, certē non dabit nobis pro pane lapidem. Sed quia nos solum temporalia petimus, ideo nec temporalia, nec spiritualia habemus.

4. Quartō docet discipulos hos, quales se erga peccatores præbere debeant, & quibus armis eos munitos esse velit. Nam 2. Timoth. 3. Omnes qui piē volūt viuere, persecutionem parientur. Item Act. 14. Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. Ante omnia itaque suos munit & armat, quia eis prædixerat diabolus omnibus viribus ipsis restitutum. Et dicit: *Ite: ecce ego mitto vos, sicut agnos inter lupos.* En ar-

ma quæ diaboli insultibus opponas, humilitatem, scilicet, patientiam, simplicitatem, beneficentiam, &c. *Arma discipulorum contra insultus diaboli.*

Poterat quidem Christus suos etiam externè reddere fortes & formidabiles omnibus, sed non hoc expedit Evangelio. Neque enim violentia violentiam, iniuria iniuriam, superbia superbiam extinguit, sed mansuetudo, lenitas, munificentia, &c. iuxta illud Prouerb. 13. Vir iracundus suscitatur rixas, mitis extinguit suscitatas: hæc vera fortitudo est, & optimum vincendi genus patientia. Is enim verè fortis est, qui magnum onus portare potest. Et quod onus maius & intolerabilius, quàm conuitia, ignominia, aduersitates? &c.

Qui hæc ferre nouit æquo animo, is verè fortis est. Hinc Sapiens Prouerb. 16. Melior est patiens viro forti, &c. Item 24. Vir sapiens fortis, & vir doctus robustus, &c. *Optimum vincendi genus patientia. Onus magnum iniurias ferre.*

Hinc Christus, Matth. 5. Beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Dicit ergo: *Mitto vos sicut oves, &c.* Nullum periculum præsentius est ouī, quàm si in lupum inciderit: maius periculum, si non vnus tantum lupus, sed plures irruant: omnium autem maximum si in medio luporum sit. Hoc igitur exemplo Christus futura discipulorum & omnium Christianorum pericula prædicat. Cum lupis, inquit, vobis res erit, & iisdem multis, imò in medio luporum eritis, nullibi securi, vndique imminerebunt pericula, ex omni parte cautos esse oportet. Idem dicitur Ezechieli capit. 2. Fili hominis, mitto te, &c. sequitur: cum scorpionibus habitas. *Pericula verò Christianorum prædicantur.*

Sed cur obsecro suos Apostolos Christus voluit esse inter lupos, & ad lupos mittere? Nunquid vt ipsi quoque in lupos verterentur? Nequaquam: sed sicut oves inquit. Oue ad prospiciendum sibi nihil stultius, animal est prorsus inerme, atque iniuriis omnium expositum, à solius pastoris cura & defensione pendens: hominibus tamen nullum animal commodius oue. *Questio. Solutio.*

Tales nos esse voluit Christus, videlicet, vt à solo Deo pendeamus, non nostra queramus commoda, non aduersa extimescamus, sed tantum aliorum commoditatibus inferuiamus. Hi verè oues Christi sunt. Talis erat Paulus, qui ob prædicationem Evangelij aliorumque *Animal nullum commodius oue.*

salutem, nulla non pericula & labores subiuit, 2. Corinth. 11. Ter virgis cæsus sum, inquit. Vult igitur Christus his verbis, vt qui Apostoli officium gerit vel discipuli, paratus sit omnibus succurrere, omnia perferre, etiã animam tradere pro omnibus, vt vel hinc discas quã pauci veri pastores sint.

Impedimentum omne negotij Euãgelicij abiiciendũ præcipit. Quinto præcipit vt omne impedimentum quod negotium Euãgelicum impedire posset, abiiciant, omnẽque fiduciam & totius vitę curam in Deum Patrem collocent, cùm subdit, *Nolite portare sacculum neque peram, neque calceamenta, &c.* Quę verba nedum Apostolis, sed omnibus quoque Christianis dicta sunt: Iuxta illud Matth.

Sollicitudo omnibus Christianis interdicitur. Dissidentia grauius in prælatis quã in subditis punietur. 6. Nolite solliciti esse animę vestrę, quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini, &c. Si ergo hæc omnibus Christianis præcipiuntur, multo magis sacerdotibus & pastoribus dicta erunt. Grauius enim punietur in prælatis dissidentia, quã in subditis: id quod patet in Moïse, & Aarone, qui ob vnã dissidentiam puniti sunt, Exod. 10. cùm populus vix post decem tentationes Dei, eodem iudicio punitus sit, Numer. 14. Verũ nunc nulli (vti vereor) Deo minus fidunt, quã sacerdotes, adeo vt & vulgi sermone feratur, neminem magis auaritiã sectari, tenacius retinere quã sacerdotes, vt verẽ de illis dictum videri possit, illud Isa. 56. Canes impudentissimi, nescierunt saturitatem. *Nolite, inquit, portare sacculum, ad reponendam pecuniam.* Vnde apud Matthæum dicit: *Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris.* Quo præcepto ab omni eos

Auaritia maximẽ cleui infamat. liberat sollicitudine terrenorum, vt vacationem omnem tribuerent verbo Dei. Verum enim est Christi dictum, Matth. 6. Nemo potest duobus dominis seruire. Vnde & Apostolus. 2. Timoth. 2. monet, Nemo militans Deo, implicet se negotiis secularibus. Quod etiã discipulis ideo mandat, ne doctrina eorum suspecta esset, quam vel maxime suspectam reddit ambitio & auaritia: id quod & in nihil sic suspectum esse & auarus. Deinde hoc exigit a discipulis, vt externa opera fidem facerent verbis eorum. Prædicaturis siquidem regnum cælorum, mortificationem carnis, contemptum mundi, &c. congruebat vt & factis ostend-

Sollicitudo terrenorum maximẽ sacerdotibus inhibetur. Doctrinam Euãgelicam nihil sic suspectam reddit atque ambitio & auaritia.

derent se non terrena, sed caelestia quarere. Alioquin frustra de caelestibus loquitur, quem nihil nisi terrena quarere videmus. Huic certe recte impropere illud Apostoli, Rom. 2. Qui alium doces, teipsum nō doces: qui doces legem observādam, per prauaricationem legis Deum ipse inhonoras: Et illud: Medice, cura teipsum. Demum his verbis voluit, vt expediti & alacres pergerent ad euangelizandum: ob id omnia interdixit, quae impedimento esse possent. Impediunt autem diuitiarum, sarcinarum, vestimenta superflua, arma ad defensionem, &c. Ne igitur discipuli dicerent, Mittis nos ad ignotas regiones & barbaras, quis nutriet? quis vestiet? quis defendet? sique in externis praediis comparandis & portandis impiderentur. Ob id Christus omnia simul illis interdixit, q. d. Praecipua intentio vestra, non sit ex verbi praedicatione in sacculo pecuniam reponere audietium, neque victum in pera. Non enim praedicabitis vt edatis, sed edere debetis vt praedicetis, 1. Corinth. 9.

*Impedimē-
ta sermonis
Euangelici.*

Non voluit dominus tamen his verbis ostendere, quasi fas non esset, vnquam futurum, eos qui tractāt rem Euangelicam aliquid necessariae sarcinulae secum ferre, imò plus laudis fortassis mereretur, qui suo sumptu Euangelium annuntiaret, quemadmodum Paulus fecit, 1. Cor. 9. Nec dubium quin in maiori pretio esset Dei verbum si hoc seculo infirmo competenter prouisum esset concio. natoribus de superabundantibus & superfluis quorundam monasteriorū diuitiis, gratisque (prætermisso quasi sordido) verbum Dei annuntiarent. Neque etiam peccaret Ecclesiasta si ad inhospitalem gentem profecturus, commeatus aut pecuniae nonnihil secum ferret. Sed his verbis omne sermonis Euangelici impedimentum amouere voluit, quo feliciori successu eorum sermo curreret.

*Laudē me-
retur ma-
gnam qui
Euangelium
suo sumptu
denuntiat.*

*Non peccat
concionator
Euangelicus
si quādo commeatum se-
cum ferat.*

Neque virgam, addit Matth. 10. Quod etiam virgam prohibet accipere, quam tamē apud Marcum 6. cap. concessit. Hoc modo dubium dissoluitur. Duplex est virga, vna regum gentium, quae dominationis virga dicitur, haec Apostolis inhibetur, secundum illud Luc. 22. Vos autem non sic. Idem docet Petrus 1. cap. 5. non quasi dominantes in clerum. Item Paulus, 2. Corinth. 1. Non quasi

*Virga do-
plex.*

Doctrina dominemur fidei vestrae, id est, non hoc dico, fuisse me
pulchra ex animaduersurum in vos, quod dominemur vestri pro-
Paulo contra pter fidem, quia videlicet credidistis, non hoc quero vt
rigidos pre- tyrannidem in vos exerceam, vt nostra quarerem, sed vt
latos.] adiutores simus gaudij vestri, ministri sumus non ad ve-
 xandum vos, sed vt gaudium vestrum iuueamus. Per vir-

ga igitur bñdictionem prohibet Christus, ne terrena
 potentiae aut defensionis innitatur, ne vindicandi libi-
 dinem in corde habeamus, ne vi nos ipsos defendamus.
 Vult enim vt simus tanquam oues inter lupos. Item ne
 homines vi aut gladio ad fidem cogere conemur, Apo-
 stolis certè gladio externo non vtendum, postquam
 Christus dixit Petro, Matth. 16. Conuerte gladiū tuum
 in locum suum. Et Apostolus ad Timoth. 1. cap. 3. & Tit.
 1. Episcopum, inquit, oportet esse irreprehensibilem, &c.

In vet. Test.
sacerdotibus
gladius vti
licebat,

subdit: non percussorem, &c. In vet. quidem Test. gla-
 diis vti licebat, ne deleteretur gens à qua Christus nasci-
 turus erat, Christo autem nato, iam gladio alio non est
 opus, nisi gladio spiritus, quod est verbum Dei, Ephes. 6.
 Hinc de Christo dicitur, Psal. 44. Accingere gladio tuo,
 id est, assume humanitatem, qua nobis verbum salutis
 annunties. In eodem Psalmo, Sceptrum regni Christi
 nihil aliud est, quàm verbum Dei: virga, inquit, directio-
 nis, virga regni tui. Hæc igitur virga permittitur Apo-
 stolis, virga scilicet, directionis, virga pastoralis sollicitu-
 dinis super curam animarum sollicitè vigilantis, quæ ni-
 hil aliud est, quàm lex vitæ & disciplina. Faxit autem
 Deus vt virga nobis permiffa ritè vtamur, ad ædificatio-
 nem scilicet, & non ad destructionem.

Virga viris
Euangelicis
concessa.

Verbi Dei
negotii se-
stinatè pera-
gendum.
Vfus huma-
nitatis alios
salutare.

Et neminem per viam salutaueritis. Festinatè iubet
 verbi negotium peragere, ne alicuius obuij confabula-
 tione remorentur ab iniuncto itinere. Neque simplici-
 ter ait: Neminem salutaueritis, cum sit vsus humanitatis
 alios salutare. Nam angelus salutauit Mariam, Lucæ 1.
 Christus discipulos & mulieres, Matth. 28. Luc. 24. Et
 Apostolus monet: Salutare inuicem in osculo sancto: qui
 etiam scribit, quod Lucas medicus salutarit condiscipu-
 los: Sed addidit, in via, quia non salutatio fraterna inhi-
 betur, sed ne per nimias salutationes & vana colloquia
 obstaculum fiat Apostolicæ functionis. Et tali modo lo-

quendi vſus eſt Eliſeus, quū mitteret feſtinanter zieſi ſeruum ſuum ad ſuſcitandum puerum mulieris defun-
ctum, 4. Reg. 4 d. Accinge lumbos tuos, &c. ſequitur: Si
occurrit tibi homo, non ſalutes eum, &c.

*In quancunque domum intraueritis, primum dicite, Pax huic
domui, &c. Quasi dicat, Quid ſoliciti eſtis de hoſpitio?*
Totus mundus vobis patria erit, domini eſt terra &
plenitudo eius. huius autem vos negotium agitis, de-
inde cū cælum hominibus annuntiaturi ſitis, non de-
erunt, qui domicilium terrenum adminiſtrabunt. Ma-
gna bona portabitis, non deerunt qui illa gaudente ſu-
ſcipiant, vix fieri poterit, v̄t vſquam ſit tam deplorata ci-
uitas, in qua nullus reperiatur, qui tales hoſpites non ſit
cupide recepturus, cū ſint qui medicum corporalem
magno cōducant, & è longinquo accerſant. Quī enim
ægroti ſunt in aduentu medici gaudent.

*Discipulis
veris nō de-
ſuturum ho-
ſpitium.*

Matth. 10. ait Seruator: *In quancunque ciuitatem aut
caſtellum intraueritis, interrogate quis in ea dignus ſit.* Ac ſi di-
cat, Non opus eſt v̄t in diuerſoria meritoria diuertatis,
ſed inquire, ſi quis illic ſit prohibitæ vitæ commen-
datus, & auidus regni cæleſtis, itēque veræ ſalutis,
cui mundus hīc tædio ſit, qui ſuſpiret promiſſum Meſ-
ſiam, qui ſimplicitate vitæ & beneficentia in pauperes
maioris etiam profeſtus ſpem de ſe præbeat. Huic vos
eritis hoſpites gratiſſimi, deinde & ipſe vobis erit hoſpes
conueniens. Non enim paſſim ad quoscunque prædica-
tor Euangelicus diuerſi debet, ne Euangelium malè
audiat, ſi ad ſceleratos prædicator Euangelicus diuer-
tat. 2. Corinth. 6. Nemini dantes vllam offenſionem, v̄t
non vituperetur miniſterium noſtrum. Eccleſiaſt. 7. Me-
lius eſt, inquit, nomen bonum, quā vnguenta pretioſa,
maximè in prædicatore. Nam vnguenti pretioſi odor,
totam quidem habitationem implet: bona autem fama
omnes vicinos adit. Signanter autem dicit Chriſtus. In-
terrogate quis dignus ſit, non quis diues aut potens, ne
viderentur ſua quærere, aut ambire fauorem potentum,
aut contemnere pauperes.

*Eccleſiaſte
diuerſoria
meritoria vi-
tare debent.
Hoſpites
quales quæ-
rere debeant
viri Eccle-
ſiaſtici.*

Euangelica

Primum dicite: Pax huic domui. Verè Euangelica & Apoſto-
apoſtolica ſalutatio. Quid iucundius, & magis neceſſa-
rium pace? Verū non de pace externa hīc loquitur, ſed
eio.

*& Apoſto-
lica ſaluta-
tio.*

interna, erga Deum scilicet, quæ quantum bonum sit ex
Isaia 32. cap. discimus, dicente: *Quoniam speciosi pedes euangelizantium* pacem: sequitur fructus: euangelizantium
bona, salutem. dicentes, Sion, regnabit Deus tuus, q. d.

*Bona pacem
consequentia.*

Omnia hæc consequuntur pacem hanc, omne bonum, salus, Deus ipse. Nam in pace factus est locus eius. Nihil enim melius pace conscientia, pace erga Deum. Tales enim securum accessum habent ad Deum in omni angustia. Et quoniam hanc pacem per Christum habemus, cuius regnum, regnum pacis dicitur, Isa 2. & 3. ideo hanc pacem omnibus offerre debebāt discipuli. Ob id, & externis verbis iubentur salutare eos, quibus prædicaturi essent.

Et si ibi fuerit filius pacis: & (vt Matthæus habet cap. 10.) domus fuerit digna, requiescet super illum pax vestra, sin autem, reuertetur ad vos. Hinc videre licet aliud esse iudicium Dei, aliud hominum. Non omnes recipiētes Apo-

*Iudiciū Dei
aliud ab ho-
minum in-
dicio.*

stolos digni sunt. Sunt enim qui hypocriticè recipiunt. Dignus autem est qui syncero & auido corde suscipit. Super hunc itaque requiescet & pax vestra. Vides quanta bona promissa sint suscipientibus Apostolos ac discipulos. Sin autem reuertetur ad vos, tamen commendabitur charitas vestra & sollicitudo, qua etiam indignis pacem obtulistis.

*Bona pro-
missa disci-
pulos susci-
pientibus
ingentia.*

In eadem domo manete, edentes & bibentes quæ apud illos sunt.

Nolite transire de domo in domum, ne vel leuitatis vel cupiditatis argui possitis. Quævis domus, quævis victus sufficere debet viris Euangelicis. Vides ex his quod Christus Apostolos suos ab omni suspitione leuitatis, ambitionis, auaritiæ, gastrimargiæ, &c. voluit esse alienissimos. Grauitas decet maximè Ecclesiasticos. Nec mirum quod Apostoli talium præceptorum memores, multos conuerterint, neque item mirum quod non eodem feruore verba nostra accipiantur à populo, cum tam longè ab hac Apostolorum regula deflexerimus, vt nihil in nobis cōspiciatur, quàm leuitas, ambitio, auaritia. Hinc dominus ait, Quia scandalizastis plurimos in legē, dedi vos contemptibiles, Malach. 2.

*Grauitas
maximè de-
bet Ecclesia-
sticos.*

6 Sextò. Discipulis omnem pusillanimitatem & diffidentiam eximit, certioresque facit de mercede, cum di-

cit:

cit: Dignus est enim operarius mercede sua. Q. d. Patris negotium agitis. Patri igitur erit curæ necessaria vobis suppeditare. An non & id mundani homines faciunt? Non sollicitus est seruus pro cibo. Scit enim quod dominus suis ex seipso cibum suppeditabit operari. Si ergo mundani homines cum sint mali, bona tamen præstant seruis suis & operariis, quanto magis pater suis operariis, Luc. 11. qui solem suum oriri facit etiam super malos, Matth. 5. & temporalia etiam malis præstat? Non est cur vos diffidatis. Nō deferet Deus fideles operarios, etiam in media fame. Id quod ex Elia discēs, 3. Reg. 17. quem in fame etiam dominus per cornos paviit.

Deinde his verbis non tantum discipulis, sed omnibus etiam Christianis omnem diffidentiam eximit. Quid enim aliud sumus quam operarij in vinea domini? Operarius itaque suos pascet, iuxta verbum quod hic dicit, & Matth. 10. *Dignus est operarius cibo suo.* Ad hoc facit illud quod non semel inculcat. Scit pater vester, quod his indigetis, Matth. 6. Item Iohan. 16. Ipse pater amat vos, quia vos me amastis. Item Luc. 12. Nolite timere pusillus grex, cōplacuit patri vestro vobis dare regnū. Qui ergo regnum dare vult, quomodo minora negabit? Hinc David Psal. 33. Inquirentes dominum, non deficient omni bono. Sic Abraham, Isaac, Iacob, etiā in aliena terra peregrinos nutriuit, quod satis testatur liber Geneseos. Sic ipsi Ioseph nihil defuit. Sed eum quoque dominum totius Aegypti constituit, Gen. 41. Sic ipsi Iob nihil defuit, etiam cum omnia amisisset. Sic perire non potuit Loth, etiā in Sodomis, Gen. 19. Sic viduam Sareptanam etiam in media fame per Eliam nutriuit, 3. Reg. 17. Omnia hæc scripturæ loca eō tendunt, vt discamus Deum etiam ventrem nostrum curare, si ex fide vocationi nostræ & Dei voluntati respondeamus. Salus enim iustorum à domino, q. d. Ista ad te pertinent, alia non curato, committe Deo, omnem curam prolicite in eum, quoniam ipsi cura est de vobis, 1. Pet. 5. Hoc fecit David, cum diceret, Ad te leuavi oculos meos, &c. Item, Oculi omnium in te sperant domine, Psal. Præterea ex his verbis: *Dignus est operarius mercede sua*, ostendit Christus, quod ministris Ecclesiæ debetur victus & alia necessaria. Sic e-

*Apostolis
& fidelibus
nūquam de
futura tem-
poralia.*

*Diffidentia
ab omnibus
Christianis
longè absta-*

*Deus etiam
ventrem no-
strum curat,
modo voca-
tioni nostræ
respondeat
musa.*

*Ministris
Ecclesiæ de-*

betur vir-
tus, & ca-
tera vita
necessaria.

IN FERIIS LVCAE EVANGELISTAE.

nim in lege dicitur, Deut. 25. Non alligabis os boui tri-
tūranti. Qui brutis consultit, nos vtrique instruit. Qui nō
vult fraudari bouem cibo suo, non vult quoque fraudari
operarium vel mercenarium operis sui, iuxta illud, Deu-
teron. 24. Non negabis mercedem indigenti. Multo mi-
nus fraudari vult cibo suo operariū & doctorem verbi
sui. Hinc Paulus, Galat. 6. Communicet is qui catechi-
zatur verbo, ei, qui se catechizat in omnibus bonis. Item
1. Thessal. 5. Rogamus vos fratres, vt noueritis eos, qui
inter vos laborant. Et 1. Corinth. 9. Quis militat suis sti-
pendiis vnquam? quis plantat vineam? &c. Vide Aposto-
lum pulchrè hæc deducentem ibidem.

EPILOGVS.

- 1 Ostendit Christus quanta diligentia Euangelicum semen
spargendum sit, & quanta animi deuotione & desiderio susci-
piendum & amplectendum. Hinc enim præter Apostolos, enu-
mero discipulorum & alios septuaginta designauit, qui sua præ-
dicatione præpararent animos audientium in aduentum domi-
ni, quemadmodum antè duodecim selegerat Apostolos. In cu-
ius rei figuram filij Israël olim venerūt in Elim, vbi fuerunt duo-
decim fontes, & septuaginta palmae, Exod. 15. Numer. 33.
- 2 Admirabili sermonis tropo discipulis adhuc crassus eximere
voluit Christus omnem solitudinem earum rerum, quæ solent ani-
mum remorari à celestibus, successūque verbi Dei. Nam vt peccā-
tum dictum habet: Pluribus intentus deficit ad singula sensus.
Nemo commodè duobus dominis seruire potest, Matth. 6.
- 3 Mirabilis Dei operatio hic nobis expendenda relinquitur:
Ab omnibus denudat Apostolos, & tamen omnia tribuit. Pro-
hibet aurum & peram, & tamen promittit nihil horum eis de-
futurum: vnde tanquam nihil habentes omnia possederunt, 2.
Corinth. 6.

Laus soli Deo Opt. Max. semper.